

Slovenska skupnost spet sestavni del deželne večine

Tudi v novi deželni zakonodajni dobi je Slovenska skupnost sestavni del večinske, vladne koalicije. Tako je bilo sklenjeno pred nekaj dnevi v Vidmu, kjer so zasedali predstavniki šestih strank, ki sestavljajo večino v novem deželnem zboru. Gre za Krščansko demokracijo, socialistično, socialdemokratsko, republikansko in liberalno stranko ter za Slovensko skupnost, ki imajo v deželnem zboru 38 od skupnih 62 svetovalcev. Gre torej za solidno večino, ki v deželnem svetu ne bi smela imeti prevelikih skrbi.

Slovenska skupnost je pristala na sporazum z ostalimi strankami prejšnje koalicije, ker so te sprejele njene zahteve, ki se tičejo problematike slovenske narodne manjšine. Pri tem velja predvsem omeniti obvezo, da bo dežela odločno podpirala prizadevanja manjšine, da bi parlament v Rimu čimprej odobril njeno globalno zakonsko zaščito. Ne sme seveda iti samo za besede, temveč za aktivno posredovanje na vseh pristojnih mestih, kar bo Slovenska skupnost tudi sproti preverjala. Deželni poslanec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka bo predsedoval stalni komisiji deželnega sveta, ki je pristojna za mednarodne odnose, zlasti za stike z Evropsko gospodarsko skupnostjo. Gre za komisijo, ki je bila doslej pristojna predvsem za uprašanja, ki so povezana z izvajanjem osimskih sporazumov med Italijo in Jugoslavijo. Odslej se bo ta komisija še dalje bavila s problematiko osimskih dogovorov, vendar so bile (oziroma še bodo) njene pristojnosti razširjene. Odvetnik Štoka je v zadnji zakonodajni dobi predsedoval komisiji za prevoze.

Kot je bilo pričakovati, je bil za predsednika deželne vlade določen odvetnik Comelli, ki je to mesto zavzemal v obeh prejšnjih mandatnih dobah. Podpredsednik vlade je socialist Zanfagnini. Socialisti imajo še dva odbornika, socialdemokrat dva, republikanci in liberalci po enega, krščanski demokrati pa sedem. To pomeni, da ima KD prav toliko odbornikov, kolikor jih skupno imajo stranke tako imenovanega laično-socialističnega bloka.

Zanimivo je, da sta se tokrat tako predsedstvo deželnega sveta kot deželna vlada precej »pofurlanili« in da se v obeh organih korenito krči število Tržačanov. To ni nič čudnega spriču dejstva, da je Trst tako nespameten, da v še tako velikem šte-

dalje na 2. strani ■

Za Craxija je ta teden odločilen

Medtem ko pišemo, se mandatar za sestavo nove vlade Bettino Craxi ločeno pogovarja z odposlanstvi političnih strank, ki bi morale sestavljati večinsko koalicijo. V okviru prizadevanj za rešitev krize vlade predstavljajo novost posveti, ki jih je socialist Craxi imel s predstavniki »družbenih sil« in voditelji pomembnih državnih institucij, kot so državni svet, Banka Italije in Vsedržavni svet za gospodarstvo in delo. Ob sklepu teh posvetov je mandatar izjavil, da so bili koristni, pri čemer ni tajil optimizma, kar se tiče izpolnitve naloge, ki jo je prejel od predsednika republike.

Po mnenju opazovalcev bo za Craxija odločilen sestanek, ki bo konec tedna in se ga bodo udeležili predstavniki vseh petih strank srujoče se večinske koalicije (KD, PSI, PSDI, PRI in PLI). Za dosego dokončnega sporazuma bo po splošnem mnenju odločilna predvsem gospodarska politika, ki naj jo izvaja nova vlada. Morda bo najtežje uskladiti zamisli in načrte republikancev in tiste, ki jih zagovarjajo socialisti. Prvi poudarjajo, da je treba za odpravo hudih gospodarskih in družbenih težav strogo izvajati tako imenovano »politiko dohodkov«, ki v zelo preprostih besedah pomeni, da je treba v gospodarstvu spoštovati in uveljavljati načelo, po katerem je potrošnja odvisna od ustvarjenega dohodka. Za uveljavitev tega načela pa je treba zlasti korenito zmanjšati javne iz-

datke, se pravi med drugim pregledati mehanizem, ki zdaj ureja pravni in gmotni položaj nameščencev, stanje v poldržavni industriji, kjer so ogromni primanjkljaji, ter verjetno tudi nekatere delovne pogodbe. Gre seveda za vrsto ukrepov, ki gotovo niso popularni, a ki jih je treba po mnenju nekaterih čimprej sprejeti, da se odpravijo negativne posledice sedanje tako imenovane »skrbstvene države«, pojmovane kot nekakšna »molzna krava«, od katere se vsi napijejo mleka do sitega, ne zavedajoč se, da »se krava molze pri gobcu«.

Morda bodo za sestavo nove vlade delale težave tudi nekatera zunanje politična vprašanja, med njimi predvsem sklep Atantske zveze, da se v Comisu na Siciliji namestijo jedrske rakete vrste Cruise in Pershing, če se do konca tega leta ne zaključijo z uspehom ženevska pogajanja med velesilama o zmanjšanju jedrskega orožja v Evropi.

Znano je, da obstaja v sami socialistični stranki nesoglasje o tem vprašanju, da ne omenjamo komunistov, ki trdijo, da se nove rakete ne smejo namestiti, češ da se pogajanja morajo nadaljevati do uspešnega zaključka. Po drugi strani pa KD in PRI odločno zahtevata, naj se spoštujejo obveznosti, ki jih je Italija sprejela v okviru Atlantske zveze.

Prvi socialistični predsednik vlade v dalje na 2. strani ■

Predlog SSk o zaščiti slovenske manjšine spet v senatu

Senator Sergio Fontanari, ki pripada Tridentinsko - tirolski ljudski stranki in ki je bil na volitvah 26. junija spet izvoljen v senat (na listi Južnotirolske ljudske stranke), je ponovno predstavil senatu zakonski predlog Slovenske skupnosti o globalni zaščiti slovenske narodne manjšine v Italiji. Zanimivo in politično pomembno je, da so zakonski predlog podpisali tudi senator Fosson od Union Valdotaïne iz Doline Aosta, senator Loi od Sardinske akcijske stranke in senator Girardi od gibanja »Liga veneta«. Iz tega izhaja, da predlog SSk podpirajo in zagovarjajo izvoljeni predstavniki avtonomističnih gibanj.

V svojem tiskovnem poročilu deželno tajništvo Slovenske skupnosti z zadoščenjem jemlje na znanje vest, da je senator Fontanari že 19. julija vložil v senatu zakonski predlog o globalni zaščiti naše manjšine in da so ta predlog s svojim pod-

pisom podprli parlamentarci, ki pripadajo etničnim manjšinam oziroma avtonomističnim gibanjem. Slovenska skupnost pri tem opozarja, da je vse to sad večletnih prizadevanj za čimvečje stike in sodelovanje med vsemi manjšinami v državi in avtonomističnimi gibanji. Do takega sodelovanja je že prišlo ob volitvah za evropski parlament leta 1979, kar se bo po vsej verjetnosti — poudarja poročilo SSk — ponovilo prihodnje leto.

Senator Fontanari je izjavil, da si bo odločno prizadeval, da bi se čimprej začel oziroma pravzaprav nadaljeval postopek v pristojni senatni komisiji, ki je dolžna zakonski predlog proučiti pred razpravo v zbornici. Senator Fontanari je predlog vložil 19. julija in je 20. po zaporedni vrsti v sedanji zakonodajni dobi. Kot znano, je zakonski predlog vložila tudi KPI (senatorji Grbec, Battello in drugi) in je na seznamu triinštirideseti.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 31. julija, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: Miroslav Košuta: »Vitez na obisku«; 11.15 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 »Počitnice... počitnice« — humoristična nadaljevanka v 13. epizodah; 12.40 Jugoslovanski skladatelji lahke glasbe; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz arhiva in tedenskih oddaj — Lahka glasba — Pozabljeni smeh: Jakob Alešovec: »Nemški ne znajo« — Prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 1. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Beseda ni konj; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Glasbeni jubilej: ob stoletnici organiziranega glasbenega šolstva na Slovenskem; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Naš jezik; 14.35 Poeti rocka; 15.45 Literarni listi; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Zimzelene melodije; 17.30 Rubrika; 18.00 Na naši koži; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 2. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Pogovori; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Glasbeni jubilej: ob stoletnici organiziranega glasbenega šolstva na Slovenskem; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Naš jezik; 14.35 Poeti rocka; 15.45 Literarni listi; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Zimzelene melodije; 17.20 Rubrika; 17.50 Juan Ruiz de Alarcón: »Sumljiva resnica«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 3. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Po svetu sem in tja; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nediških dolin; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba s koncertnega odra; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Zvezdniki našega časa; 15.45 Literarni listi; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Zimzelene melodije; 17.30 Rubrika; 18.00 Kulturni odmevi iz Beneške Slovenije; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 4. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Beseda ni konj; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenskih in drugih jugoslovanskih avtorjev; 12.00 Kulturni odmevi iz Beneške Slovenije; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Diskoteka; 15.45 Literarni listi; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.30 Rubrika; 18.00 Triku -le - trakule, pogovori o naših otrocih; 18.20 Črnske duhovne pesmi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 5. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Na počitnice; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba: slovenske umetne in ljudske pesmi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Od ekrana do ekrana; 15.45 Literarni listi; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.30 Rubrika; 18.00 Kulturni dogodki; 18.45 Imena naših vasi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 6. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas' b'le« — glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Naš jezik; 14.35 Iz studia neposredno; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Iz minulega desetletja; 17.30 Rubrika; 18.00 »Počitnice... počitnice« — humoristična nadaljevanka v 13 epizodah; 19.00 Radijski dnevnik.

Craxi in narodne manjšine

O okviru posvetov za sestavo nove vlade je mandatar Craxi sprejel tudi predstavnike Južnotirolske ljudske stranke in stranke Union Valdotaïne iz Doline Aoste. S poverjenim ministrskim predsednikom sta se pogovarjala oba parlamentarca iz Doline Aoste, Fosson in Dujany, za Južnotirolsko ljudsko stranko pa sta se srečanja udeležila senator Brugger in poslanec Riz. Senator Fosson je Craxiju dejal, da kot podpredsednik mešane senatne skupine

predstavlja vse narodne manjšine in posamezna avtonomistična gibanja v Italiji. Senator Fosson je seveda predvsem opozoril Craxija na specifične probleme Doline Aoste in izrazil željo, da bi nova vlada te probleme tudi rešila. Vse narodne manjšine v Italiji, je še dejal senator Fosson, čutijo enako potrebo, da bi se njihovi problemi rešili na vsedržavni ravni.

Južnotirolski senator Brugger je obrazložil stanje na Južnem Tirolskem in obžaloval, da vlada še ni izdala vseh izvršilnih norm, ki so jih bile obljubile vse vlade zadnje zakonodajne dobe. Senator Brugger se je hkrati zavzel za to, da bi država pravočasno nakazala bocenski pokrajini prispevke, ki ji pritičejo. Končno je južnotirolski parlamentarec naglasil, da se parlamentarni skupini Južnotirolske stranke še ne obvezujeta, da bosta glasovali za zapupnico novi vladi.

—o—

NAJDRAŽJI AVTO NA SVETU

Kot piše španski dnevnik SUR, ki izhaja v Madridu, je priplula v špansko pristanišče Malaga ladja, na krovu katere je bil avtomobil, ki je po mnenju strokovnjakov najdražji na svetu. Gre za Mercedes, ki stane približno tri milijarde lir in ki ga je naročil arabski šejk s stalnim bivališčem v kraju Marbella v Južni Španiji. V Malago je prispel tudi belgijski inženir, ki bo moral šejku med drugim obrazložiti, kako se odpirajo, oziroma zapirajo vrata in okna avtomobila. Na zunaj je Mercedes bolj podoben tanku kot udobnemu avtomobilu. Gre očitno za vnebovpijujočo potratno glede na veliko revščino, v kateri mora prav gotovo živeti ljudstvo tiste dežele, od koder izhaja omenjeni arabski šejk.

AVSTRIJCI O CRAXIJU

V Avstriji na splošno pozitivno ocenjujejo vest, da je tajnik italijanske socialistične stranke Bettino Craxi prejel naloge za sestavo nove vlade. Socialistični poslanec Peter Jankovič, ki je izvedenec za mednarodno politiko, je izjavil, da bo Craxi postal deseti predsednik socialistične vlade v Evropi. Pristavil je, da bo imenovanje Bettina Craxija za ministrskega predsednika pomembno tudi za odnose med Avstrijo in Italijo ter zlasti za vprašanje Južnega Tirola.

Dnevnik SALZBURGER NACHRICHTEN piše, da je italijanska socialistična

stranka pod vodstvom tajnika Craxija hitro in odločno izgubila manjvrednostni kompleks pred italijansko komunistično partijo. Dnevnik NACHRICHTEN pa tudi opozarja, da bo morala nova vlada pod Craxijevim vodstvom odpraviti gospodarske težave ter omogočiti večjo prožnost v demokratičnem sistemu. Za takšno politiko pa je treba imeti čvrste živce, pristavlja avstrijski dnevnik, češ da so italijanski problemi silno težavni, a rešljivi. Če bo Craxi dosegel neuspeh, zaključuje list, bo doživela brodolom tudi italijanska demokracija.

SSk spet sestavni del deželne večine

■ nadaljevanje s 1. strani

vilu voli Listo. Po Pittoniju in Colliju — oba Tržačana — je postal predsednik deželnega zbora videmski odvetnik, Furlan Turello, v novem deželnem odboru pa je ostal en sam Tržačan (demokristjan Rinaldi). Tako šibko predstavništvo Tržačanov v tako pomembnih deželnih telesih je očitno eden izmed »uspehov« Liste za Trst, s čimer je bila med drugim dokazana jalovost njenih temeljnih prizadevanj,

se pravi vzbuditi v širši javnosti zanimanje za to obmorsko mesto in s tem omogočiti, da bi Trst še dalje v bistvu živel na račun drugih.

Kar zadeva slovensko narodno skupnost, pričakujemo, da bosta novi deželni svet in nova deželna vlada predvsem prispevala svoj delež pri zagotavljanju obstoja in nadaljnjega vsestranskega razvoja naše manjšine. Le tako bosta izpolnila svojo dolžnost.

Pogovor z Borisom Pahorjem ob njegovem življenjskem jubileju

Dne 28. avgusta pred sedemdesetimi leti se je v Trstu rodil pisatelj, esejist, šolnik, kulturni in politični delavec prof. Boris Pahor. S svojo ustvarjalnostjo in etično pokončnostjo je že vsa poveljna leta nepogrešljiva osebnost v tržaški kulturni panorami in je že marsikaj trajnega prispeval v slovensko narodno kulturno zakladnico. Ob tem življenjskem jubileju smo ga prosili za pogovor, na katerega se je z njemu lastno prijaznostjo rad odzval.

Pisatelj Alojz Rebula je pred kratkim ob Vaši 70-letnici zapisal v Mladiki, da ste pravzaprav prvi slovenski besedni umetnik, ki ga je dal Slovincem središnji Trst. Toda po Vaši zaslugi je Trst s svojim ožjim zaledjem in morjem dobil tudi dokončno domovinsko pravico v slovenskem slovstvu, kot je, na primer, pred dobrim desetletjem ugotovil literarni zgodovinar Jože Pogačnik. Kako bi na kratko opredelili svoj odnos do »mesta v zalivu«, s katerim se tako globoko prepleta Vaša življenjska in umetniška pot? Kaj mislite o njegovi usodi?

Predvsem bi si dovolil pripomniti, da je Jože Pogačnik prav povedal, a da pri tem ne smemo pozabiti, da je pred kratkim preminuli dr. Lino Legiša že pred tremi desetletji ugotavljal to, kar navajate. To pripombo dodajam, ker gremo žal večkrat mimo pomembnih primorskih osebnosti, ki bi zaslužile našo posebno pozornost.

O svojem razmerju do rodnega mesta lahko rečem, da gre za tisto intimno spojenost, ki jo človeku omogoča edino okolje, kjer je shodil in zrasel. Seveda to simbiozo lahko še bolj poudari zavest o posebnem miklu domačega mesta. In to je gotovo moj primer. Vendar ni ta moja zagledanost v tržaški svet vzgib nekritičnega lokalnega patriotizma; ko sem namreč šel in primerjal naše mesto z drugimi obmorskimi mesti, sem jim priznaval, kar jim je šlo, a sem zmeraj tudi spet vedel, da ima naše neki čar, ki ga drugod ne zaslediš. Poleg tega čisto biološko - ambientalnega momenta pa določata moje razmerje do Trsta seveda njegova zgodovina in slovenski življenj v ti zgodovini.

O usodi tržaškega mesta?

To je vprašanje, ki bi zahtevalo cel referat. Omejil se bom na nekaj pripomb. Recimo na ugotovitev škofa Bonoma, da je usoda Trsta odvisna od njegovega zaledja, in verjetno je Bonomo prav zato usposabljal Trubarja za kulturno uresničevalca te svoje vizije. Dunaj se je potem potrudil, da je njegova zamisel postala stvarnost. Žal pa se je s propadom Avstro-Ogrske začel zaton tudi Trsta, kar je bil seveda zgodovinski nesmisel, ki ga niti po koncu druge svetovne vojske niso odpravili. Moralo bi bilo namreč priti do uresničitve *Svobodnega tržaškega ozemlja*, ki bi rešilo tako Trst kakor tudi našo identiteto v njem. In v prihodnosti je usoda našega mesta prav tako spet odvisna, v glavnem, od njegovega tesnega sožitja s Slovenijo. Tudi s Hrvaško in Avstrijo in Bavarsko itd., a predvsem s Slovenijo, ki dolga stoletja živi s Trstom in je v njem pričujoča s svojim življenjem, ki je raslo skupaj z mestom in ga zato sooblikovalo.

Zato bi rekel, da bo Trst prišel do svoje prave podobe samo takrat, ko se bo v njem italijansko - slovenski binom izoblikoval v soglasno ustvarjalno skupnost dveh enakopravnih oseb.

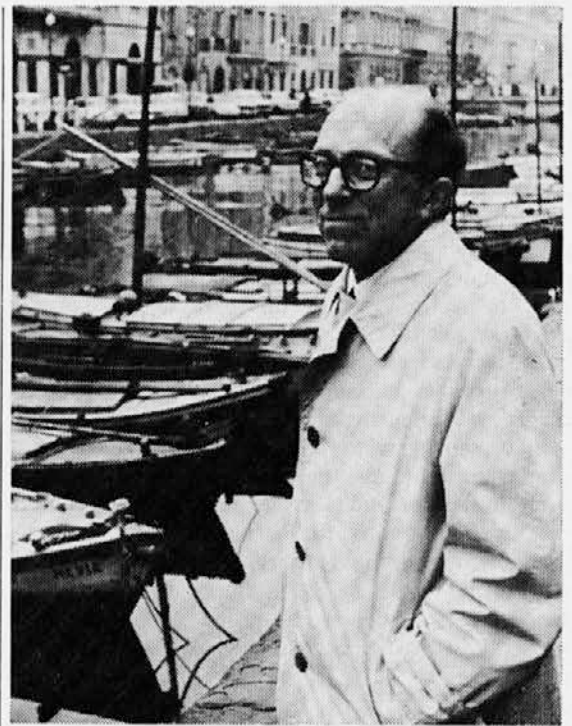
V slovenščini ste začeli pisati, ko je bil naš jezik na Primorskem prepovedan in ko seveda niste imeli možnosti, da bi se v njem šolali. Kako ste se prvič srečali s slovensko besedno umetnostjo? Kaj Vas je gnalo, da ste se začeli v njej poskušati?

Imel sem srečo in utegnil končati štiri razrede osnovne šole v Rojanu, preden so slovenščino odpravili. Pa doma smo seveda govorili po slovensko. Vendar je malo manjkalo, da me ni večina posrkala vase, saj sem svoje prve stvari napisal v italijanščini. Zavedel pa sem se svojega bistva na liceju v koprskem zavodu, kjer smo se slovenski in hrvaški fantje kljub neljubeznivim predstojnikom kar dostojno uveljavljali v nekakšni kulturni diaspori. Takrat sem se prvič srečal s Prešernom, Župančičem, Cankarjem in Pregljem. Bilo je kakor odkritje novega kontinenta! Čudovitega kontinenta. Seveda pa je razmerje do slovenske besede hkrati nalagalo tudi dolžnost bogatenja pomanjkljivega jezikovnega inventarja. To je bila dolgotrajna skrb, ki se je izoblikovala v celi vrsti zapisnic, polnih izrazov, zvez, celih stavkov itd. Ta svoj samorastniški spoprijem s slovenskim umetniškim izrazom sem potem seveda nadaljeval, tudi ko sem bil daleč od doma. Tako je na primer miniaturni Prešeren potoval z mano po saharškem pesku in drugod, kamor me je zanesel vojni čas.

Prvič ste se s svojim pravim imenom predstavili v važnejših slovenskih revijah s prispevkom, ki sta bila objavljena 1939 oziroma 1940 v reviji Dejanje. Že tedaj ste se vsaj posredno srečali z Edvardom Kocbekom, s katerim Vas je kasneje vezelo globoko in trajno prijateljstvo. Kako je do tega srečanja prišlo in kaj Vam je to prijateljstvo pomenilo?

Do leta 1947 so me s Kocbekom povezovala samo pisma, to se pravi, da sva se osebno spoznala komaj po moji vrnitvi iz nemške preizkušnje oziroma po intermezzu v francoskem sanatoriju. Moram pa reči, da me je že po prvem mojem prispevku, ki ga je objavil v *Dejanju*, Kocbek počastil s svojim prijateljstvom, ki zato ni nastajalo postopoma, kot se to po navadi dogaja, ampak se je nekako spočelo samo po sebi, kot da je šlo za usodno pripravljeno zvezo. In to kljub temu, da sva bila značajsvo v bistvu zelo različna. Kocbekovo prijateljstvo, njegova pristna in odprta človečnost sta bila v predvojnem času zame predvsem spodbuda k samozavešči, ki sem je bil takrat krvavo potreben. Po vojski pa se je najin dialog tako vsestransko razčlenil, da bi bilo nemogoče o njem povedati v tako skopi obliki. O žlahtnosti tega slovenskega genija bo treba spregovoriti obširno in temeljito. Zelo pa mi je žal, da po intervjuju, ki mi ga je dal, nisem smel k njemu; tako sem se od njega poslovil februarja 1980. leta v Münchnu, kjer je brezuspešno iskal pomoči za bolezen, ki nam ga je vzela.

Leta 1952 ste v brošurici Svobodna polemika zapisali, da sta si s Kocbekom »diametralno nasprotna v tem, da poudarja on transcendenco, medtem ko si jaz iščem izhodišče v imanenci«. Ali bi takšno sodbo danes ponovili? Kako bi v

grobih obrisih podali svoj življenjski ali svetovni nazor?

Tisto o imanenci in transcendenci sem tako telegrafsko zapisal zato, da bi čisto na kratko zavrgel tezo, češ da sem na Kocbekovi strani in proti njegovim napadalcem, ker sem študiral teologijo in sem zato s Kocbekom povezan kot kristjan. To je bilo hudobno, načrtno podtikanje, zakaj tako Kocbek kot njegovi nasprotniki so vedeli, da se nimam za kristjana. Kocbeka in njegov *Strah in pogum* sem takrat zagovarjal, ker sem zmeraj skušal biti na strani resnice in pravice, ob Kocbekovem primeru pa se ni delala krivica samo njegovi čzebi, ampak z njimi tudi slovenski zgodovini. To bodo zanamci še vse drugače ugotavljali, kakor se je lahko posrečilo meni, ko se mi je ponudila priložnost.

O mojem pogledu na svet?

Tisto trditev o imanenci bi potrdil toliko, kolikor človek zares nima nikakršnega jamstva, da neko transcendentno življenje v resnici obstaja. Moja religioznost je podobna tisti, o kateri govori Einstein, ko se klanja pred veličastnostjo kozmosa. Recimo, da sem panteist v Spinozovem smislu, verjamem, da je tudi posvetitev umetnosti, znanosti ali negi gobavcev že transcendenca. Ostajam torej pri ugotovitvi, do katere sem prišel že takrat, ko sem zapustil teologijo: pomembno je, da to, kar naj bi bilo duhovno in povečano v posmrtnem svetu, uresničujemo že zdaj v tem času in prostoru. Zato konec koncev nisem prav daleč do tiste koncepcije — če opustimo čisto versko stran, to se pravi razodetje in to, kar je s tem v zvezi — ki jo je zagovarjal Edvard Kocbek.

Vaše romane in novele preveva čvrstna vera v človeka. Gre za vero, ki je vsekakor bila večkrat hudo preizkušena, saj ste se nešteto krat neposredno srečali s človeško podlostjo in blaznim nasiljem, od otroških let, ko ste gledali »grmado v pristanu«, v kateri je gorel slovenski Narodni dom v Trstu, pa do »pekla« nacističnih taborišč. Ali se Vas nikoli ni polotil tisti obup, ki je marsikateri tudi manj preizkušen evropski duh včasih celo privedel do proglašanja dokončne zmage absurda?

Glede absurda bi se vsekakor strinjal tako s Camusom kot s Sartrom. Nesmisla namreč ni mogoče zanižati, vprašanje pa je, kako naj se

■ dalje na 8. strani

Pisma uredništvu:

ZAKAJ SAMO FIUME IN NE TUDI RIJEKA?

Po službeni dolžnosti se moram večkrat voziti iz Gorice v Trst po državni cesti št. 202, seveda od Moščenic do vzhodnega predela mesta. V poletnih mesecih pa že vrsto let opažam, kako se na velikem križišču na Opčinah ter zlasti na križišču v višini Katinare in tudi na prvem velikem križišču v predmestju mnogi vozniki tujih avtomobilov (s prikolicami in brez) ustavljajo in zrejo v kašipota. Velika mora biti njihova zadrega, ker povečini tudi pogledajo na zemljevid in skoraj redno zmajajo z glavo in se zdijo kot izgubljeni. Dogaja pa se, da morajo prav kmalu spet vključiti predstavo in nadaljevati z vožnjo, ker drugi vozniki v koloni protestirajo, saj imajo verjetno za seboj že veliko število kilometrov.

Vse to se dogaja, ker na križiščih ni ustrežne in primerno napisanih kašipotov. Kdor je za te napise pristojen, že vrsto let vztraja le pri italijanskih imenih krajev v sosedni Jugoslaviji, medtem ko so na zemljevidih imena v slovenskem ali srbohrvaškem jeziku. Kateri Nemeč, Francoz, Šved, Holanec itd. bo namreč vedel, da je Fiume Rijeka, Abbazia Opatija itd. Se napis Lubiana dela mnogim turistom nekoliko skrbi, ker ne vedo, če gre za Ljubljano ali ne. Ne vemo, zakaj pristojne oblasti tako trmasto vztrajajo pri napisih le v italijanskem jeziku. Morda tako ravna namenoma, da bi nekaj turistov le pridržali v Trstu in njegovi okolici. Dvomimo pa, da se jim kaj takega posreči, kajti tujec, ki zgreši pot, je gotovo tako besen, da jo čimprej popiha iz Trsta ali njegove bližine. Prava turistična politika bi se vodila na drugačen način, in sicer po mojem predvsem s sodelovanjem s sosedno Jugoslavijo, saj je ta dežela povečini cilj reke turistov, ki se pomika poleti po cestah na Tržaškem. Ali pa hočejo določeni krogi s takim ravnanjem dokazati svojo superiornost in zato vztrajajo pri napisih Fiume, Abbazia itd. To pa bi bil že višek neumnosti.

Kristjan Sulčič

—O—

CESTITKE

Na medicinski fakulteti tržaške univerze je z odliko diplomirala gđ. Majda Košuta. Ob tem življenjskem uspehu ji priskrbeno čestita mladinska sekcija Slovenske skupnosti. Cestitkam se pridružuje Novi list.

Kriza na tržaški občini

Na seji, ki bo v petek, 29. t.m., bo tržaški občinski svet vzel na znanje odstop župana in njegovega občinskega odbora, ki ga sestavljajo, kot znano, predstavniki Liste za Trst in t.im. laično-socialističnega bloka. Občinski proračun za leto 1983 je bil odobren, ker so se pri glasovanju vzdržali svetovalci Krščanske demokracije. Manjšinski občinski odbor je nato odstopil, kar pomeni, da se je na tržaški občini dejansko začelo brezvladje, oziroma da bo sedanji odbor odslej opravljal le posle redne uprave.

Tako na tržaški občini kot na pokrajini se je torej izjalovila politična poteza, ki si jo je lani zamislil tedanji pokrajinski tajnik PSI v Trstu Pittoni, po kateri so z Listo za Trst najprej sklenile sporazum stranke laično-socialističnega bloka (PSI, PSDI, PRI in PLI), čemur bi moral slediti pristop Krščanske demokracije, tako da bi obe upravi končno dobili trdno, stabilno upravo. Ta bi namreč imela v obeh izvoljenih zborih večino. Šlo je za drzno, prav nič načelno potezo, glede na glavne in temeljne vzroke, zaradi katerih je Lista nastala. Ne smemo namreč pozabiti, da se je Lista rodila predvsem v znak protesta proti vsedržavnim strankam, ki so odgovorne za sklenitev osimskega sporazuma in ki naj bi pustile Trst na cedilu.

Zgodilo pa se je, da je Lista dobila klofuto na zadnjih volitvah (26. junija) in je iz nekakšne užaljenosti sklenila odkloniti sodelovanje s KD ter preiti v opozicijo. Medtem se je tudi zgodilo, da so Pittonija najprej odžagali v stranki sami (čez noč je bil odstranjen z mesta strankinega taj-

nika) in nato še doživel osebni poraz na deželni volitvah, na katerih ga je gladko izpodrinil mladi pravnik Carbone.

Kaj bodo zdaj naredili v okviru obeh uprav? Do septembra bo gotovo vse mirovalo. Tedaj bo, kot pravijo, prišlo do izvolitve manjšinskih odborov tako na pokrajini kot na občini, in sicer po deželni ter rimskem vzoru (sodelovanje med KD, PSI, PSDI, PRI, PLI in SSK). Tudi to seveda ne more biti trajna rešitev, zaradi česar se bodo prej ali slej odprla vrata komisarju in nato novim volitvam.

—O—

Nove težave za razlaščenje

Kdor se pelje po državni cesti št. 202 od Sestljana do Proseka, bo opazil, da se dela ob tej cesti nadaljujejo, kar pomeni, da se gradi avtocesta Sestljan — tržaški sedmi pomol. Za to delo je država seveda spet razlastila zemljo našim ljudem, ki do zdaj še niso prejeli niti predujma odškodnine. Čeprav je bilo pred nekaj meseci dogovorjeno, kdaj in koliko bo vsak lastnik prejel za odvzeto zemljo, se je zgodilo, da je podjetje Place Moulin, ki bi moralo izplačati predujem, sporočilo lastnikom, da te obveznosti ne more izpolniti, češ da je bila medtem objavljena razsodba ustavnega sodišča, po kateri so vsi dosedanja predpisi o razlaščenju v bistvu nezakoniti. Parlament ali vlada pa še nista odobrila novih predpisov, ki bi urejali to področje.

dalje na 7. strani ■

Razpis natečajev za mesta v novi bolnišnici

Socialno zdravstvena komisija Slovenske skupnosti v Trstu je na svoji zadnji seji proučila pereč položaj zdravstvene in socialne oskrbe na Tržaškem, še zlasti kar zadeva oskrbo ostarelih. Z zadovoljstvom je vzela na znanje, da bo vendarle prišlo do odprtja nove bolnišnice na Katinari. S tem v zvezi opozarja javnost, da je Tržaška krajevna zdravstvena enota pred odprtjem katinarske bolnišnice razpisala na-

tečaje za vrsto delovnih mest, kar je izrednega pomena ob razširjeni brezposelnosti na Tržaškem.

8. avgusta zapade rok za vlaganje prošnj za 215 stalnih delovnih mest za socialno - zdravstvene pomočnike. Zadostuje diploma nižje srednje šole.

16. avgusta zapade rok za vlaganje prošnj za sprejem v stalno službo za 22 kuharjev, osem voznikov, pet skladiščnikov ter za 35 specializiranih čistilcev.

16. avgusta zapade tudi rok za vlaganje prošnj za začasno namestitev tridesetih poklicnih bolničark.

17. avgusta zapade rok za vlaganje prošnj za začasno namestitev biologa, fizičnega tehnika, za vodjo radioloških tehnikov, za tehniškega vodjo laboratorija ter za tri tehnike v nevrofiziopatologiji.

10. avgusta zapade rok za vlaganje prošnj za tri začasna mesta pomočnika primarija v splošni medicini, za tri začasna mesta pomočnika primarija v splošni kirurgiji, za 4 začasna mesta v kardiologiji.

Že 26. julija je potekel rok za vlaganje prošnj za začasno namestitev treh zdravnikov radiologov.

Vse informacije nudijo uradi Tržaške krajevne zdravstvene enote — personalni oddelek v četrtem nadstropju osrednjega sedeža Tržaške krajevne zdravstvene enote — ulica Farneto, 3.

Prvi »Naš praznik« na Opčinah

V nedeljo, 17. julija, je bil v parku Finžgarjevega doma na Opčinah prvi poletni Naš praznik, ki ga je priredila Slovenska skupnost iz Trsta. Zamišljen je bil kot nekakšen družabni zaključek volilne kampanje in v tem smislu je tudi prav dobro uspel ob prav tako obilni udeležbi ljudi. Za prijetno in udobno počutje je poleg glasbe skrbela izbrana skupina dobrovoljcev za kioskom z raznimi dobrotami in domačo kapljico.

Kot je na takšnih prireditvah navada, niso manjkali priložnostni nagovori strankinih predstavnikov. O ciljih SSK in o zadovoljivih rezultatih zadnjih volitev, posebno deželni, je spregovoril pokrajinski tajnik Harej, ki je poudaril zlasti dejstvo,

da se vedno večje število zamejskih Slovencev odloča za samostojno politično nastopanje manjšine.

Ponovno izvoljeni deželni svetovalec Štoka pa se je najprej zahvalil vsem rojakom za potrjeno zaupanje in zagotovil, da se bo v okviru svojega mandata nenehno trudil za izbojevanje pravic Slovencev v Italiji in za njihov gospodarski, socialni in kulturni napredek. Vse to na osnovi točnih programskih smernic stranke, načel demokracije in samostojnosti, ki je hkrati jamstvo za nadaljnje uspešno delovanje Slovenske skupnosti kot manjšinske in od nikogar odvisne politične stranke.

Naslednji Naš praznik bo 8. in 9. avgusta v Koludrovici.

Goriška SSk in volitve

Z marsikatere strani je bila izražena želja, da bi bralcem skušali pojasniti volilne izide Slovenske skupnosti na Goriškem. Slišati je pač bilo razna ugibanja in opazke. Predvsem bi radi poudarili, da so naše vrstice samo tvegan poskus obrazložiti zadevo, ki ni enostavna; zakaj ni enostavna, bo morda razvidno iz naslednjih vrstic.

Najprej je treba pogledati, kakšni so bili volilni rezultati na Goriškem, čeprav ti nam ne bodo še dali političnega odgovora za doseženo raven. Za pokrajinske volitve je SSk letos prejela v celotni pokrajini 2996 glasov, to se pravi 257 manj kot leta 1978; za deželne volitve 2776, to je 178 manj kot pred petimi leti. Padec glasov je bil najbolj zaznaven v mestu Gorica in ne v okoliških vaseh, kjer je, na primer v Pevmi, SSk dosegla celo najvišje število do sedaj prejetih glasov (150); dober je bil tudi rezultat v Štandrežu in Podgori. Osip je bil prav v mestu in največji v severnem delu ter v središču: za pokrajinske 217 manj kot 1978 leta, za deželne 184 manj kot pred petimi leti. Za pokrajinske volitve je torej od 257 glasov manj samo 40 izgubljenih izven Gorice, vsi ostali glasovi (217) so izgubljeni v mestu. Kar se tiče občine Gorica, je zanimiv še en podatek: na zadnjih občinskih volitvah (1980) je SSk prejela 1652 glasov, to je 85 manj kot za letošnje pokrajinske in 35 več kot za letošnje deželne. V občini je razlika tudi med letošnjimi pokrajinskimi in deželnimi rezultati: za pokrajino je 120 glasov več (v pokrajinskem merilu je razlika 220 glasov, vedno v prid pokrajine); za deželo so v vseh pogledih rezultati najnižji. In končno bi lahko prikazali še en podatek, ki je tudi svojevrsten: na pokrajinskih volitvah leta 1978 je SSk dosegla svoj višek, 3253 glasov, na letošnjih deželnih pa 2776, kar pomeni, da je razlika 477 glasov. Jasno je, da je ta primerjava lahko malo pretirana, a številke so številke. To so dejstva in na podlagi teh je treba narediti zaključke; toda kakšne?

Nekateri so že odgovorili, mi bomo samo skušali dati odgovor, ki bo seveda ose-

ben in verjetno ne bo zadovoljil. Predvsem je treba reči, da je leto 1978 bilo izredno važno za goriško SSk. Leta 1975 se je organizirala tudi na Goriškem in izgubila svojega svetovalca v pokrajinskem svetu. Tri leta potem se je torej, po predčasnem razpustu pokrajinskega sveta, ponovno predstavila in, kot smo že zapisali, dosegla rekordno število glasov. Zakaj? Po našem mnenju je takrat skupina Slovencev, ki sicer ni volila za prejšnjo SDZ, leta 1978 oddala svoj glas SSk in s tem zagotovila njeno pokrajinsko predstavništvo. Ta skupina volivcev očitno danes ni smatrala več za nujno, da podpre slovensko stranko; mogoče jih ni veliko, verjetno so levo usmerjeni Slovenci, nekaj glasov pa so le odvzeli SSk 26. junija letos.

Drugič. Ne smemo pozabiti, da so bile letos poleg deželnih in pokrajinskih še politične volitve. Volivci so prejeli štiri glasovnice; možno je, da so prečrtali v vseh štirih primerih vedno isti znak, to se pravi ne znak SSk. Moramo namreč vedeti, da je še vedno nekaj Slovencev, ki volijo Krščansko demokracijo, ker so to delali nad trideset let. Zato je verjetno, da so tokrat volili za DC na vseh štirih glasovnicah. Teh morda ni dosti, a so; to lahko ugotovimo predvsem v slovenskih občinah

in vaseh, čeprav naša pozornost, kot smo že prej rekli, mora biti obrnjena na mesto Gorico.

Tretjič. Slovenska skupnost po našem mnenju v vseh teh osmih letih ni spremenila svoje politične linije. Leta 1978 ni bilo večje ali manjše odprtosti kot danes, a takrat je stranka šla preko 3200 glasov. Vendar nekateri mislijo in tudi pišejo, da je SSk spremenila svojo pot, da se zapira, da je klerikalna, da napada Slovenijo in tako dalje. Nekateri volivci nasedajo tudi taki propagandi, čeprav je vprašanje, koliko je osnovana. O tem bi bilo zanimivo razviti širšo debato in si stvarno pogledati v oči. Mogoče je SSk zgrešila, ker ni znala takih in podobnih stvari razčistiti in prepričati negotove volivce.

Ce vse te razne skupine upoštevamo in njihove glasove seštejemo, verjetno bi dobili odgovor, zakaj je SSk na Goriškem in predvsem v Gorici zgubila okrog 250 glasov. To še ne pomeni, da stranka ne bi lahko kaj več naredila, da bi si pridobila volilno podporo naših ljudi.

Ob tem bi še na kratko skušali odgovoriti nekaterim, ki so že na razne načine tolmačili volilne izide SSk na Goriškem. Najprej bi rekli, da zamenjava glavnega kandidata za pokrajino nikakor ne more biti vzrok osipa, še najmanj pa se je uredila »vojna« med briško in kraško bazo, kot je bilo včasih pisati goriškemu opazoval-

dalje na 7. strani ■

Msgr. Anton Rutar - 73 let mašnik

Dne 25. julija je poteklo 73 let, odkar je prejel mašniško posvečenje msgr. Anton Rutar, starosta slovenskih duhovnikov goriške nadškofije in verjetno tudi najstarejši slovenski mašnik. Msgr. Rutarja je 25. julija leta 1910 posvetil v goriški stolnici v duhovnika nadškof Sedej. Mladega duhovnika je nadškof najprej poslal za kaplana v Tolmin, se pravi v kraj, ki ni daleč od mašnikove rojstne vasi Drežnice. Kmalu nato pa je nadškof Sedej določil nadarjenega duhovnika za ekonoma, knjižničarja in podravnatelja v centralnem semenišču v Gorici, kjer so se šolali bogoslovci iz goriške, tržaške, puljsko-pore-

ške in krške škofije. Msgr. Rutar ima predvsem to veliko zaslugo, da je med prvo svetovno vojno rešil pred gotovim uničenjem veliko in dragoceno semeniško knjižnico, ko je poskrbel, da se je prenesla v Stično, kamor so se med vojno vihro zatekli tudi bogoslovci in njihovi profesorji.

Po vojni se je vrnil na svoje odgovorno mesto v goriškem centralnem semenišču, od koder so ga fašistične oblasti leta 1934 odpeljale najprej v zapor in nato v konfinacijo v južno Italijo. Izpustili so ga po posredovanju takratnega nadškofa v Gorici Margottija in ob neki amnestiji. Jubilant je nato približno dve leti kaplanoval v cerkvi sv. Ignacija na Travniku v Gorici, odkoder je leta 1938 odšel v bližnjo Pevmo, kjer je ostal celih 37 let. Od leta 1975 živi v domu za duhovnike pri goriški stolnici.

Msgr. Anton Rutar je slovenski primorski duhovnik, ki je delal in še dela čast svojemu poklicu in stanu. Jasen in nepopustljiv, kadar gre za načela, a posebej razumevajoč za človekove slabosti. Vse življenje se je zanimal za usodo našega ljudstva na Primorskem in mu je stal ob strani v najhujših časih. Tudi po drugi svetovni vojni je znal razlikovati, kaj je pametna manjšinska in kaj je navidez sicer načelna, v resnici pa puhla in pustolovska politika.

Ob visokem jubileju msgr. Rutarju, ki je od vsega začetka velik in zvest prijatelj Novega lista, iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo zdravja, s prošnjo, da bi se v svojih molitvah spomnil tudi nas.

D. L.

Trije zlatomašniki v Benečiji

Te dni obhajajo 50-letnico mašniškega posvečenja trije duhovniki, katerih življenje in delo sta bila in sta še vedno tesno povezana z usodo našega ljudstva v Beneški Sloveniji; jubilanti so msgr. Valentin Birtič, msgr. Angel Kračina in g. Paskval Gujon. Prva dva sta v zadnjem času kanonika čedajskega kapitlja, tretji pa je že skoraj 45 let župnik v gorski vasi Matjur.

Valentin Birtič je bil dolga leta župnik v Dreki, vasi pod Kolovratom, kar je verjetno vplivalo, da se mu je še bolj razvila pesniška žilica. Angel Kračina je po materi Furlan, a ga že zdavnaj smatramo za pravega Benečana, saj se je kot župnik v Slenartu za časa trikolorističnega preganjanja izkazal za odločnega in pogumnega človeka ter je svojo čast in dostojanstvo branil pred sodiščem na vseh treh

stopnjah, tako da je končno prejel zadoščenje, saj so bili njegovi italijanski nacionalistični obrekovalci obsojeni. Angel Kračina je mož vsestranskih zanimanj. Pri 67 letih je npr. dosegel doktorat na lateranski univerzi v Rimu. Paskval Gujon je, kot smo omenili, ostal zvest svoji župniji pod Matajurjem. Za njegovo pomoč protifašističnim bojevnikom za časa druge vojne vihere je prejel priznanje in odlikovanje. Pred kratkim pa je vzbudil pozornost pri širši slovenski in tudi domači italijanski javnosti, ker je objavil zelo zanimiv in zlasti poljuden oris zgodovine Nadiških dolin.

Vsem trem jubilentom iskreno čestitamo in iz srca želimo, da bi jih Bog še dolgo ohranil pri dobrem zdravju, saj jih ljudstvo v Benečiji še potrebuje.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Aktualna »Primorska srečanja«

V predzadnji številki Novega lista smo predstavili goriško revijo »Iniziativa Isontina«, tokrat pa bomo poročali o zadnji številki sorodne publikacije, ki pa izhaja na drugi strani meje, t.j. o reviji »Primorska srečanja«. 39.-40. številka prinaša na prvem mestu intervjuja z goriškim županom Antoniom Scaranom in predsednikom novogoriške občinske skupščine Zorkom Debeljakom. Članek nosi značilen naslov »Intervjuja ob najbolj odprti meji«, kar pomeni, da pogovor ni mogel mimo jugoslovanskih restriktivskih ukrepov glede prehajanja državne meje. Pogovor z obema županoma je pokazal nujnost še nadaljnje krepitve stikov na vseh ravneh med obema mestoma, ki bosta le na ta način prerasli negativne posledice, ki jih je temu prostoru prinesla nenaravna meja, ki je presekala na dva dela dolga stoletja enotno deželo. Goriški župan Scaran je še posebej poudaril potrebo po čimprejšnji izgradnji avtomobilske ceste Vrtojba - Razdrto, ki bi ne bila pomembna le za povezavo med Italijo in Jugoslavijo, marveč tudi med Zahodno Evropo in Grčijo, državo torej, ki je v zadnjem času pristopila k EGS. Novogoriški župan Zorko Debeljak je v svojih odgovorih med drugim opisal napore lokalnih in slovenskih političnih dejavnikov pri seznanjanju jugoslovanske javnosti, zlasti še organov oblasti v Beogradu, glede negativnih posledic omejevanja prehodov državne meje v maloobmejnem pasu. O tem pravi: »Naša občina je vložila veliko naporov z namenom, da se odpravi veljavnost uredbe za obmejne sporazume, konkretno Videmski sporazum. V ta namen je bila izdelana posebna analiza, ki dokazuje upravičenost naših trditev, da je nujno potrebna odprava omejitve prehajanja po maloobmejnem prometu. S to analizo so seznanjeni vsi pristojni organi republike ter federacije. Posebno komisijo zvezne skupščine, ki je obiskala naše kraje, smo seznanili s problemi in težavami, ki so nastali na meji. Prav tako smo seznanili številne republiške in zvezne funkcionarje z našimi problemi in jim predlagali, naj se v uredbi uvede izjema za maloobmejne spo-

razume. Vendar do sedaj ni pravega razumevanja na naša stališča.

Problema odprte meje se ponovno dotika tudi Miro Kocjan, ki je že v predzadnji številki »Primorskih srečanj« zelo ostro ocenil omejitvene ukrepe. Tokrat kritično razglablja o mnenju zveznega ustavnega sodišča in zveznega komiteja za zakonodajo, češ da sklep o omejitvi potovanja čez mejo tudi v okviru Videmskega sporazuma ne pomeni kršitve te mednarodne listine. Ameriški profesor Aaron Bindman, vodja sociološke katedre na newyorški univerzi, ki se je v zadnjih letih večkrat mudil v Jugoslaviji in proučeval tamkajšnji samoupravni socializem, je prispeval razpravo »Vzponi in zaga v razvoju samoupravne družbe«. Radovan Grapulin poroča o mednarodni konferenci o izboljšanju produktivnosti in kvalitete, ki je bila lani oktobra v Tokiu, Gregorio Benussi, Vlado Margon in Josip Zohil pa so napisali razpravo »Informacijski sistemi na slovenski obali — tehnološki vidiki«. Sledi več prispevkov kulturnozgodovinske narave: v prvem se Bogo Grafenauer

spominja 90-letnice rojstva in 10-letnice smrti zgodovinarja Milka Kosa, Marjana Lipoglavšek pa nam predstavlja izolsko baročno palačo Besenghi degli Ughi, o kateri meni, da sodi med najdragocenejše profane palače v slovenski Istri. Drago Bajt razčlenjuje zgodovinsko podlago »Alamuta«, romana, ki ga je napisal tržaški rojak Vladimir Bartol.

Sledi leposlovni del revije, v katerem so s pesmimi in prozo zastopani Nada Kraigher, Marija Rus, Boris Jukič, Helena Bizjak, Goran Filipi, Vita Žerjal in France Magajna. Med »Zapiski« naj omenimo vsaj poročilo Marjane Lipoglavšek o razstavi beneških in furlanskih vedutistov v palači Attems v Gorici, zapis Zdenka Ferletiča ob 30-letnici zbora »Vinko Vodopivec«, oceno knjige Zore Tavčar »Veter v laseh«, recenzijo knjige Nicolasa Powella »Viaggiatori a Trieste«, ki jo je napisal Gino Brazzoduro, ter oceno knjige »Tiha asimilacija« avtorjev E. Susiča in D. Sedmaka, ki jo je prispeval Zeljko Kumar.

Likovna priloga zadnje številke »Primorskih srečanj« je posvečena predstavitvi izolske baročne palače Besenghi degli Ughi. Gre za zelo uspele fotografije, kar je zasluga tudi dobrega papirja, ki ga v zadnjem času pri revijah, izhajajočih v Sloveniji, zaradi gospodarskih težav žal vse redkeje srečujemo. 39.-40. številka »Primorskih srečanj« tudi v vsebinskem pogledu dobro odraža današnjo kulturnopolitično situacijo na Primorskem oz. v Sloveniji.

Jubilejna številka koroškega Mladja

Preteklega junija je izšla petdeseta številka koroškega Mladja, revije za literaturo, družbeno vprašanja in umetnost, ki izhaja štirikrat letno v Celovcu.

Jubilejna številka je razmeroma precej obširna in prinaša dovolj kvalitetno vsebino. Veliko število sodelavcev je zanj prispevalo pesmi. Tako Fabjan Hafner, Jožica Certov, Maja Haderlap, Gustav Januš, Andrej Kokot, Ana Padovan, Slavka Korošec, hrvaška književnica Ina Jun-Broda, ki prispeva prevoda dveh starih ljudskih pesmi gradiščanskih Hrvatov, in Janko Messner, ki poleg pesmi, posvečeni akademskemu slikarju Valentinu Omanu, objavlja tudi prevode nekaterih pesmi Nemke Ernie Lipp.

Proza je nekoliko šibkeje zastopana, kot se sicer zadnja leta rado dogaja pri marsikateri slovenski reviji. Janko Messner prispeva dva dokaj ideološko angažirana teksta, in sicer prvi del »Izpovedi« ter precej posrečen kratek dialog med očetom in sinom o vprašanju vojne z naslovom »Vprašanja šolskega otroka«, medtem ko Valentin Polanšek objavlja odlomek še neobjavljene novele »Ljuba soseda«.

Jubilejna številka Mladja prinaša tudi nekaj razprav. Franc Merkač prispeva raziskavo o zavesti slovenskih mladostnikov o svetu, v katerem živijo, in identiteti narodne skupnosti. Pavel Zdovc piše o nekaterih koroških krajevnih imenih in med drugim utemeljuje, zakaj je pravilno pisati in reči »Zila«, ne pa »Zilja«, kot je doslej veljalo v slovenskem pravopisu in pravoječju. V nemščini je objavljena končno razprava z naslovom »Volkskultur oder Volkstumsideologie?«, ki jo je napisal Helmut Paul Fielhauer.

Fabjan Hafner in Maja Haderlap pišeta tudi o novi knjigi Florjana Lipuša »Odstranitev moje vasi«, predstavljeno pa je v tem zvezku Mladja tudi delo komponista Hanzija Artača, slikarke Zore Weiss in mladega fotografa Franca Pasterka.

Uvodno besedo je jubilejni številki napisal glavni urednik Jani Oswald, ki spregovori o problemih, s katerimi se je revija spoprijela v zadnjih dveh letih, odkar je njeno uredništvo prevzela skupina mlajših. Oswald najprej ugotavlja, da je Mladje deležno premajhne pozornosti s strani obeh »kulturnih central« koroških Slovencev, in še zlasti s strani one, ki je katoliško usmerjena. Po drugi strani pa se Oswald zavzema za to, da si uredništvo Mladja zastavi nekoliko odločnejši kulturno - politični program, ki naj »izraža skupno umetniško in družbeno voljo mladjevcov in hkrati upošteva določeno formalno in estetsko raznolikost posameznikov«. Po njegovem mora pa vsekakor biti za sodelavce Mladja samoumevno »s kulturnim ustvarjanjem krepiti in razvijati za družbeni napredek angažirane sile v slovenskem in avstrijskem narodu in šele tako omogočiti naš nadaljnji narodni obstoj in razvoj na Koroškem«.

Ob vsem tem ni čudno, če se je ob Oswaldova izvajanja nekoliko obregnila koroška »katoliška stran«. Tako se celovski »Naš tednik« 14. julija sprašuje zakaj Mladju manjka več sodelavcev in kvalitetnih dopisov, kot je tudi Jani Oswald med drugim ugotavljal v svoji uvodni besedi. V odgovor pa »Naš tednik« piše takole: »Mladje je že večkrat predvsem zaradi ideološke ozkotirnosti prišlo v krize. Ideološka ozkotirnost pa pomeni tudi ozkotirnost v literarnih delih in nad tem trpi tudi kvaliteta teh del. Če bi Mladje bila res neodvisna revija, potem bi najbrž tudi ne bil problem dobiti zadostno število sodelavcev«.

Verjetno bo v trditvah »Našega tednika« nekaj že držalo, če je res, da v Celovcu zdaj tečejo priprave za ustanovitev nove krščansko usmerjene kulturne revije, ki se bo imenovala »Celovski zvon«. O tej pobudi pa bomo lahko kaj več izvedeli na letošnji »Dragi«, saj njen spored za petek, 2. septembra, predvideva posvetovanje o slovenskih kulturnih revijah ravno ob izidu 1. številke »Celovškega zvona«.

Amnestija na Poljskem

Kot je sporočil tujim časnikarjem namestnik poljskega pravosodnega ministra Skora, so na osnovi zakona o amnestiji izpustili iz ječe 186 ljudi. Zakon o amnestiji so uveljavili v četrtek prejšnjega tedna. Podatek o izpuščenih zapornikih velja do torka, 26. julija. Namestnik pravosodnega ministra je pristavil, da je od omenjenega števila pripornikov 137 ljudi bilo v ječi iz političnih razlogov. Za časa obsednega stanja je po izjavah namestnika pravosodnega ministra bilo skupno obsojenih zaradi političnih dejanj 990 ljudi, od katerih jih je bilo v ječi od lanskega decembra do pred dnevi le 190. Večina je bila namreč izpuščena zaradi pomilostitve, ki je bila podeljena ob začasni prekinitvi veljavnosti obsednega stanja v lanskem decembru.

Poravnajte naročnino!

GORIŠKA PLOVCA ŽE PREKO POLOVICE POTI

V teh dneh je prišlo z Aljaske pismo dveh goriških mladeničev, ki plujeta po reki Yukon. To sta Tomaž Devetak in Ararad Katchikian. Pismo sta odposlala iz indijanskega naselja Tanana v Aljaski. Tu sta zaključila prvi del potovanja, ki je bil najtežavnejši, ker je ob zgornjem toku reke vse polno brzic, slapov in čeri. Odslej bo plovba varnejša, ker je tok mirnejši. Edino težavo bo predstavljala delta s svojimi močvirji in mrtvim rokavi.

Doslej sta fanta preplula okrog 1800 km, ostaja jima še 1400 km. Verjetno bosta prišlo do cilja že na polovici avgusta. Prvi del vožnje sta opravila zelo hitro, ker sta bila še spočita in ker je dan zelo dolg (polarni dan). Pismo pravi, da traja noč samo nekaj ur, ker začne potem spet nebo žareti v »jutranji« zarji. Doslej sta potovala tudi po 16 ur na dan, kar je bilo izredno naporno, sedaj pa bosta plula počasneje. S prehrano je hudo, ker je zelo draga. Kruh si pečeta sama, saj imata s seboj moko; ljudje ob reki, ki se preživljajo pretežno z ribolovom, jima stalno dajejo losose, ki jih je vse polno. Na cilju bosta mladeniča prodala kanu, s katerim plujeta, in se počasi odpravila proti domu. Pravim počasi, ker se bosta ob poti še večkrat ustavila, da obiščeta prijatelje. **G. R.**

GORIŠKA SSK IN VOLITVE

■ nadaljevanje s 5. strani

cu Primorskega dnevnika. Ne samo, da to ni povzročilo razkola v stranki (kot bi se dalo razumeti iz člankov), ampak je celo volilno okrožje (tako imenovana kraška baza) Zagraj bilo bolj uspešno kot ob prejšnjih volitvah in v drugih okrožjih (v Brdih in v Gorici) je SSK zabeležila padec glasov. Tako v Sovodnjah kot v Doberdobu je SSK napredovala. Zamenjava kandidata bi torej ne vplivala na volilni rezultat. Če bi veljala ta logika, potem bi morala SSK za deželne volitve napredovati, saj tam ni predstavila novega kandidata.

Da je treba pri SSK na Goriškem iskati še svežih moči, novih somišljenikov in s tem volivcev, o tem ni nobenega dvoma. S tem se gotovo strinja vodstvo kot tudi širši svet. **V. E.**

Sodobno kmetijstvo

Pašnike v hribovitem svetu, kjer ni v sistem paše vključena košnja, naj bi gnajli samo s fosforjem in kalijem, da bi spodbudili rast detelj. Spomladi, pred prvo rastjo trav, radi trosimo dušično fosforno-kalijevo mešanico, ki povzroča prvo bujno rast trav, ki hitro ostari in ostane slabo izkoriščena, rast detelj pa je zavrtja. To mešanico naj bi trosili šele pozno poleti, ko bujna rast trav pojenja. Za visoko ležeči travnati svet je značilna zelo hitra rast trav; tako je spomladi na višini 1700 m hektarski prirastek okoli 1500 suhe snovi le 13 do 15 dni, medtem ko na višini 450 m že 45 dni. Te lastnosti rasti trav v planinskih področjih zahtevajo pravočasen začetek paše, kajti pri prepozmem začetku paše je prva bujna rast trav zelo slabo izkoriščena. Obremenitev pašnika s pašno živino mora biti usklajena z ravnim potencialom travne ruše. Obremenitev moramo zmanjševati skladno s padanjem intenzitete rasti trav. Avgusta moramo zmanjšati obremenitev za polovico. V primeru, da bo vsa pašna sezona na pašniku enako številno živine, bo obremenitev tolikšna, da bo zaradi tega živina proti koncu sezone dobesedno stradala. Posledica pa bo majhen prirast pašne živine in do golega popašen pašnik.

Na pašniku v hribovitem svetu največkrat ni možna strojna košnja in strojno spravilo sena. Zato uporabimo te površine samo za pašo. Vse pasne živali moramo dosledno tretirati proti želodčnim, črevesnim in pljučnim parazitom 14 dni pred pašo in poleti med pašo. Valjasti, nitasti zajedalci se naselijo v siriščniku in tankem črevesju. Pri trihostronglidozi se pojavi že nekaj tednov po začetku paše driska, tako da živali zaradi te bolezn in občutne slabokrvnosti ne priraščajo, postajajo vodenične in zahirajo. Na planinskih pašnikih so nevarni tudi paraziti, ki jih prenaša divjad. Večina živinorejcev ne tretira živine proti parazitom in tako so slabše telice v čredi sila občutljive za to nadlogo, saj oku-

Napake pri paši v hribovitem svetu

žene živali slabše priraščajo in v veliki meri razvrednotijo vlaganja v pašnike.

Za pasne živali pomeni prehod iz zimskega hlevskega krmljenja na pašo veliko spremembo. Zaradi tega moramo privajati živali na pašo že doma. Pasne živali, ki se ob prihodu na pašnik že znajo pasti, dobro izkoristijo bujno rast trave. Tu se pa delajo napake, ko pride živina na gorski pašnik nevajena in se uči pasti. Zato prihaja do pogostih zlomov nog in drugih poškodb.

Če ne bi delali pri paši prej navedenih napak, lahko pričakujemo dnevni prirast plemenskih telic in govejih pitancev okrog 0,55 kg na glavo. Na ekonomiko paše v hribovitem svetu vplivajo predvsem: dolžina pašne sezone, oddaljenost pašnika, kakovost zemljišča, botanični sestav travne ruše, klimatski pogoji, organizacija in strokovnost vodenja pašne skupnosti. Dejansko ima vsak pašnik specifične lastnosti in ekonomiko, ki se odraža v dobrem prirastku pašne živine, pri čemer je treba upoštevati tudi boljšo plemensko vrednost pašnih plemenskih telic. **Z. T.**

NOVE TEŽAVE ZA RAZLAŠČENCE

■ nadaljevanje s 4. strani

Zelo hud je seveda predvsem primer pri Rovtah v tržaški občini, kjer bi morali zaradi nove avtoceste porušiti šest stanovanjskih hiš, a lastniki dozda še nič ne vedo, kje, kako in kdaj bodo lahko zidali nove hiše. Tržaška občina se za zadevo ni zanimala, zdaj pa prihaja na dan še razsodba ustavnega sodišča in mera je polna.

Kmečka zveza in Konzorcij Naša zemlja sta imela dva posveta s prizadetimi lastniki. Po daljši razpravi je bilo sklenjeno, da lastniki ne bodo dovolili vstopa zemljemercem na zemljišča, ki prihajajo v poštev za razlastitev vse dotlej, dokler se celotno vprašanje okrog razlaščenja ne razčisti.

Raketno vprašanje M. S.

NEKAJ TEMELJNIH NAČEL STRATEŠKEGA NAUKA

Pričnimo kar z najosnovnejšim načelom sodobnega strateškega nauka: čudni mir, ki ga preživljamo zadnjih trideset let, sloni na nauku, ki je po svoje kaj preprosto in za katerega so časniki skovali označbo »ravnovesje strahu«. Veleli razpolagata s tolikšnim jedrskim potencialom, da je rezultat splošne jedrske vojne lahko samo uničenje obeh nasprotnikov in še dobršnega dela sveta, v najmanj slabem primeru. Zato se sicer skrbno opazujeta, kopičita zaloge strateškega orožja, si stopata na prste, včasih privedeta mednarodno napetost čisto do vrelišča.

Vendar sta se doslej še vedno znali ustaviti čisto tik pred usodno odločitvijo. Velikokrat to ni bilo lahko. Ena najhujših skušnjav, ki jih morata pri tem premagovati in sta jo dejansko že nekajkrat premagali, je ta, da bi izkoristili domnevno ali dejansko prednost za to, kar je znano kot »preventiven in dokončni napad«. Tudi ta doktrina je kar najpreprostejša: nevarnost odpravimo tako, da z masovnim in nepričakovanim udarcem fizično odstranimo sovražnika in popolnoma uničimo njegovo ozemlje. Zakaj še nobena od obeh veleli ni prekoračila jedrskega Rubikona? Tudi vase najbolj zaverovani vojaški stan ne more z gotovostjo računati, da bo s prvim udarcem res onesposobil

uso sovražnikovo povračilno moč. Le delček te sile pa lahko smrtno prizadene tudi napadalca. Pa smo spet pri »ravnovesju strahu«, ki je ohranilo življenje sedanjim rodovom.

Potem je tu vprašanje »vojne po pomoti«, ta grozna mora, ki obvladuje sne načrtovalcev, strategov, izvedencev in vseh tistih, ki sede za kontrolnim pultom. Pomoto lahko zagreši človek, ki v napačnem trenutku sprejme napačno odločitev, lahko pa se kaj zaplete v verigi avtomatizmov, ki si jih je izmislil človekov razum, da bi z njimi obšel meje, ki jih je narava postavila človeku, temu čudnemu bitju na pragu, ki loči mikrokozmos od makrokozmosa. Mejni položaj, ki ga zaznamo, je prav gotovo »strateški«. Z njega lahko človek usmeri svojo pozornost v svet neskončno majhnega; zazre se lahko v brezdanje globine neizmerno velikega — a je tujec v obeh: let človekovih je premalo, da bi ujel ritem neizmerno ve-

Pogovor z Borisom Pahorjem

■ nadaljevanje s 3. strani

ga človek loti. Ne Camus ne Sartre pa se nista vdala obupu, ampak sta oba aktivno posegala v dogodke, da bi prispevala pri odpravi vsaj nekaterih eksistencialnih nesmislov. Pa poklonila sta ljudem elitna dela, v katerih skušata razbrati človekovo usodo. V tem imam seveda rajši Camusa.

Jaz sem po naravi optimist, prebujen optimist sicer, a vendar optimist; zato zla ne zaniham, stavim pa na lepoto in dobroto. Mogoče kdo poreče, da je to najlažja in nekoliko naivna pot. Prav. Ne bom oporekal. Vendar si ne morem kaj: kljub vsem hekatombam, katerim sem bil priča — in morebiti prav zavoljo njih — se odločam za sonce in vedrino. Morebiti bom kdaj mislil in čutil drugače, ne vem, a doslej me je dotik z ničem pripravil do tega, da sem še bolj cenil slast bivanja in ljubezni.

Ali obstaja med Vašimi stvaritvami delo, na katero ste posebno navezani?

Na vsa sem enako navezan in hkrati tudi navezan, ker me pač ne vznemirjajo več. Ne bi mogel na primer izbirati med *Nekropolo*, *Mestom v zalivu*, *Spopadom s pomladjo* ali *Zatemitvijo*, če naj omenim samo nekatere. Razložiti zakaj, bi nama seveda vzelo preveč časa in prostora v vašem tedniku. Drži pa, da se zdaj ubadam s piljenjem dela, ki nadaljuje *Spopad s pomladjo* (Onkraj pekla so ljudje), to se pravi, da se ukvarja s povojno usodo našega življa v Trstu do leta 1949. Ker se ga torej še nisem »rešil«, sem na to delo zdaj »posebno navezan«, kot ste rekli Vi!

Kako gledate na današnjo slovensko književnost?

Mislim, da je slovenska književnost na evropski višini kljub temu, da ji ozračje, v katerem

rem je doslej nastajala, ni bilo posebno naklonjeno.

Pred leti so Vam (pa tudi pisatelju Rebuli) kaj radi prilepljali etiketo »narodnoobrambne pisatelja« z neprikritim slabšalnim prizvokom. To je veljalo tudi ali mogoče prvenstveno Vaši esejistiki, v kateri ste se vztrajno in nemalokrat polemično lotevali slovenskega narodnega vprašanja, kakor se je postavljalo tostran pa tudi onstran meje. Ali ne prepoznate marsikatero svojo staro bojazen ali skrb ali kritiko v nekaterih najnovejših nastopih Bojana Stiha, Josipa Vidmarja, Jožeta Javorška, Tarasa Kermavnerja in drugih?

Glejte, etiketa »narodnoobrambne pisatelja« se ni nanašala, kar se mene tiče, predvsem na eseje, ampak v glavnem na moja pripovedna dela. Za tako imenovano avantgardo sem po slogu svojega pisanja realist, po motivih pa narodnoobramben. To se pravi: dvakrat anahronističen. Seveda me ta sodba o moji starinskosti prav nič ne moti. Tako malo me moti odklon mojega realizma, da sem tekst, ki sem ga pravkar skončal, pisal s še bolj tradicionalnim prijemom kot poprejšnje! In ko me je hotelo zanešiti vstran, sem jemal v roke Silonejev *Kruh in vino*, da bi mi spet uravnal pot!

Drugačna pesem je seveda vprašanje narodne biti.

Kar se tega tiče, bi bilo potrebno pred mano in pred Rebulom omeniti Edvarda Kocbeka. Tudi on je namreč bil na »indeksu« in deležen zafrkavanja zavoljo svojega zavzetja za narodni princip. Taras Kermavner ga je zelo pozno »rehabilitiral« in tudi takrat z izgovorom, da se je Kocbek vse drugače povzdignil nad tistimi, ki smo bili tako rekoč ujeti v slovensko majhnost!

No, priznati moram, da so se stvari zadnje čase spremenile. Bojan Stih je napisal nekaj tekstov, ki sodijo med najbolj tehtne, kar jih je izšlo v slovenskem republiškem prostoru. Sko-

da, da niso tako usodna spoznanja prišla v javnost dosti prej, takrat, ko smo pri *Zalivu* veljali za nacionaliste in iredentiste, ker smo se zavzemali za potrditev slovenske identitete! A tudi v *Novi reviji*, ki združuje nekdanjo in sedanjo avantgardo, je čutiti neke upoštevanje vredne premike. Urbančič je objavil nekaj zanimivih tekstov. V št. 15-16 pa ima France Bučar esej o socializmu in nacionalnem vprašanju, ki je kratkomoledno edinstven. Seveda pa je vprašanje, ali bo takšna, tako kirurška diagnoza, našla kak odmev pri tistih, ki odločajo o usodi slovenske identitete.

Najbolj značilno v smeri, ki si jo išče *Nova revija*, pa je to, da v isti številki objavlja, v zvezi z močjo narodnega principa, študijo Lojzeta Udeta, to je tistega avtorja, ki si ga je *Zaliv* izbral za enega svojih neuradnih poglavitnih mentorjev.

Kaj Vam pomeni zamejstvo?

Ta izraz uporabljamo zato, da ne bi pač zmeraj ponavljali: Slovenci, ki živijo na avtohtonem ozemlju v Italiji, Slovenci, ki živijo avtohtono v Avstriji, avtohtoni Slovenci na Madžarskem. To se pravi, da gre v resnici samo za vprašanje državljanstva. Drugače pa nima prav nobenega smisla govoriti o zamejstvu. Ne za časa Trubarja ne za časa Prešerna ali celo Cankarja ni bilo nobenega zamejstva. Pa tudi nobene matice ne. Moja matica je Terezijanska četrt, kjer me je prvič obsijalo avgustovsko sonce, ali pa barkovljanski breg, kjer sije name zdaj. To se pravi, da je slovenski organizem enovit ne glede na akcidentalne delitve in meritve, žalostno pa je pri tem to, da se osrednji slovenski človek te enovitosti zelo malo zaveda. Marsikdo je »zamejstvo« odkril potem, ko je nesrečni odklon o pologu zavrl potovanja na naš konec. Svojevrstno razmerje do »zamejstva« pa imajo tudi odgovorni, ki primorskim ljudem skopo določajo stike z ozemljem, s katerim so življenjsko povezani, odkar so si v davni te kraje izbrali za svojo domovino.

S pisateljem se je pogovarjal Martin Breclj.

likega, njegovi refleksi prepočasni, da bi zaznal prebliske mikrokozmosa.

Pomagajo nam aparature. Tam, kjer so naši refleksi neustrezni, sprejema odločitve računalnik. Kjer je treba obdelati ogromno podatkov, izrisati iz te navidez brezoblične gmote smiselni vzorec, izrešati nepretrgan niz logičnih sosledij, nam priskoči na pomoč spet računalnik. Toda tudi kompjuter je delo človekovih rok. Kaj, če se zmoti pri predelovanju podatkov, ki se vanj iztekajo, ali ko se bomo v trenutku krize popolnoma predali njegovim avtomatizmom? Tudi tu je šlo doslej vse po sreči, čeprav je baje nekajkrat že skoro prišlo do usodne pomote. Iz stiske nas je v teh primerih rešila vrsta preveritvenih avtomatizmov, ki so vgrajeni v računalniška vezja in v njegove programe, in pa dejstvo, da je končna beseda pripadla vedno človeku...

A denimo, da se na radarskih zaslonih pojavijo nenadoma pikice, ki oznanjujejo, da se je zgodilo najhujše; da ostre oči vo-hunskih satelitov potrdijo: sovražnik je izstrelil svoje medcelinske rakete; da nam računalnik izpiše moderno apokalipso — kako bo ta človek ravnal? Očitno ne po svoji glavi, marveč bo moral strogo upoštevati navodila, ki so mu jih za ta pri-

mer izdelali strategji in politiki. Dve sta odločitvi, ki jih napadenec lahko sprejme v tistih neskončno dolgih 14 minutah med zaznanjem in izbruhom jedrskega pekla. Prav zaradi tega, ker se mora v tem času odločiti za odgovor, so te minute dobile ime »reakcijski čas«. Prva odločitev je takojšen raketni odgovor: zob za zob, uničenje za uničenje, dokler so rakete cele, ves bojni potencial nedotaknjen. Oblast nad svetom naj se odloči s kijem in fračo, v četrti svetovni vojni, kot je to optimistično napovedal Einstein.

Drugi odgovor pa je presenetljiv. Tradicionalne vojne je navdihovalo prepričanje, da bi bile posledice poraza ali predaje hujše kot cena, ki jo zahteva odpor. Toda ko ima človek opravka z vesoljnim uničenjem, lahko spremeni tudi najbolj zakoreninjena prepričanja. Zadnjih 20 let je bila uradna doktrina Združenih držav, da nekako prestanejo prvi sovjetski napad in šele nato odgovorijo. Tudi v tem primeru je lahko odločitev dvojna: takojšen povračilni napad, da uničijo preostale sovražnikove rakete in pobijejo prebivalstvo sovražnikov dežele. Druga izbira pa je ta, da mu vsilijo mir, ker imajo še dovolj veliko povračilno silo. Seveda velja tako za držanje le za omejen in ne za masoven

napad. Krajši premislek lahko v takem primeru prepreči dokončni spopad, v katerem bi predvidoma ne bilo ne zmagovalca, ne porazenca, seveda v primeru, da je do sovražne akcije prišlo po pomoti ali iz uračunanosti. Zadnje čase pa se tako Združene države kot tudi Sovjetska zveza čutijo ranljive kot še nikoli in oboji dajejo razumeti, da se vedno bolj nagibajo k nevarnemu nauku o »izstrelitvi ob zaznavi«, z drugimi besedami, oboji imajo prste na usodnem stikalu. Američane najbolj skrbi večja preciznost, ki so jo dosegli Sovjeti, kar pomeni, da bi njihove medcelinske rakete ne »preživele« prvega raketnega napada in bi bili tako ob »povračilno karto«. Ameriško letalstvo je prepričano, da bi lahko Sovjeti okrog leta 1989 s »prvim udarcem« uničili do 99% vseh kopenskih raket po silosih. Sovjetska skrb pa je drugačna. Povezana je z vprašanjem »krčenja reakcijskega časa«. Kaj več o njej, ko bomo obravnavali srednjedometne rakete, tj. takomenovane »evropske rakete«.

(Dalje)

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151